

ДЕЯКІ ПИТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ УПРАВЛІННЯ В ОВС УКРАЇНИ

Будь-яка наука в процесі пізнання свого предмета користується певною сукупністю методів. Термін «метод» був введений в науковий обіг стародавніми греками. Він сприймався як спосіб пізнання, дослідження явищ природи та суспільного життя. Так, Ф.Бекон порівнював метод з ліхтарем, який освітлює шлях вченому. Він зазначав, що навіть кульгавий, який йде з ліхтарем по дорозі, випередить того, хто біжить в темряві без дороги [1, с.11]. Іншими словами, плідність наукового пошуку, об'єктивність результатів та висновків останнього, ступінь і глибина пізнання онтології буття багато в чому залежить від методів, використовуваних дослідниками. Постійний розвиток вже існуючих методів забезпечує приріст наукового багажу певної науки, поглиблює уявлення про властиві їм чи іншим суспільним відносинам закономірностей.

Аналіз сучасної юридичної літератури дозволяє виокремити декілька підходів щодо розуміння поняття методу, сприйняття характеру та природи даного гносеологічного явища. По-перше, методи сприймаються як способи, прийоми, засоби, що використовуються для досягнення поставленої мети [2, с.180]. По-друге, вони виступають як сукупність прийомів і способів певного впливу на суспільні відносини [3, с.52]. По-третє, метод розуміється як спосіб, спеціальний правовий процес, за допомогою якого відбувається вплив на відповідний предмет [4, с.20]. По-четверте, йому надається значення способу побудови та обґрунтування знання, а також системи і послідовності дій для одержання нового знання [5, с.44].

Вбачається, що таке розмаїття поглядів вчених, іноді навіть їх суперечливість, обумовлене змішуванням методів пізнання суспільного буття і методів впливу на поведінку соціальних суб'єктів. Якщо методи пізнання є суто гносеологічним поняттям, оскільки безпосередньо спрямовані на виявлення змісту й сутності явищ та процесів, то методи впливу, зокрема правового, на суспільні відносини носять другорядний, вторинний характер, адже розробляються вже на підставі та з урахуванням пізнаної об'єктивної реальності. Якщо методи пізнання накопичуються в процесі розвитку цивілізації та не залежать від тієї чи іншої ідеології, то методи впливу прямо визначаються політикою держави. Враховуючи означене та з метою уникнення змішування неоднорідних понять, пропонуємо в межах єдиної методології розрізняти дві групи методів – пізнання суспільних явищ чи процесів і впливу на останні з метою їх впорядкування.

Треба також підкреслити і те, що різне розуміння, сприйняття вченими поняття методу зумовлено його багатогранністю й складністю, що прямо пов'язане з надто суперечливою практикою розвитку суспільних відносин, їх зміною у напрямку визнання найважливішою цінністю людини їх прав, свобод та законних інтересів. Адже поява нових взаємозв'язків соціальних суб'єктів з необхідністю тягне перегляд системи методів правового регулювання. Сьогодні все більшого значення набувають такі способи, прийоми та засоби впливу на свідомість і поведінку людей, які мають гуманістичні, демократичні, культурно-національні та соціальні якості. Саме зараз у розвитку методології яскраво спостерігається дія діалектичного закону заперечення заперечення, коли функціональне призначення методів впливу адміністративно-командної системи заперечується принципами побудови правової держави, що з необхідністю вимагає створення системи методів впливу загальнолюдської орієнтації. Однак розвиток методології юридичної науки взагалі, і галузевих зокрема можливий лише не тільки і не стільки в процесі дії закону заперечення заперечення. Подальше її удосконалення передбачає насамперед своєчасне й розумне використання іншого діалектичного закону – закону єдності і боротьби протилежностей. Стосовно до нашого дослідження це означає: все, що є цінним і раціональним для побудови сучасної методології, не повинно бездумно відкидатися і відкриватися потім знову, а братися, запозичуватися, переноситися зі свого застарілого прототипу. Підкреслимо, що мова в даному випадку в основному йде про методи впливу, які змінюються відповідно до принципів побудови держави.

Вишеозначене дозволяє скласти поняття методології за юридичною ознакою як сукупність засобів, прийомів, способів, використовуваних для пізнання соціальної та юридичної практики, одержання й обґрунтування нового знання в цих сферах, а також правового впливу на суспільні відносини і поведінку їх учасників.

В теорії управління, зокрема в науці управління в органах внутрішніх справ, методологія розглядається здебільшого в ракурсі впливу на свідомість та поведінку суб'єктів управлінського процесу. Так, В.К. Колпаков зазначає, що вони (методи) «справляють керівний вплив суб'єктів управління на об'єкти управління, «становлять зміст цього впливу і завжди мають своїм адресатом конкретний об'єкт» [2, с.183]. Доктор юридичних наук, професор О.М.Бандурка наголошує, що методи управління, насамперед, «Це сукупність прийомів... підготовки та прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень, які приймаються учасниками управлінського процесу» [6, с.38].

Сприймаючи такі доводи вчених, зумовлені специфікою предмета даної науки, значущості саме методів впорядкування й регулювання останнього, необхідно вказати на неприпустимість припинення ролі способів, прийомів і засобів пізнання онтології, тобто буття явищ і процесів у сфері

управління численними об'єктами системи органів МВС України. Адже саме методи пізнання як основна, первинна підсистема методології визначають у кінцевому підсумку методи впливу на управлінські відносини, впорядкування взаємодіювання суб'єктів і об'єктів управління. З огляду на означене, поняття методології в органах внутрішніх справ за юридично-управлінською ознакою слід визначити як сукупність засобів, прийомів, способів, використовуваних для пізнання важливих для управлінського процесу явищ соціально-юридичного буття і впливу на управлінські відносини та їх учасників. Звичайно, що в умовах правової, демократичної держави важливу, пріоритетну роль будуть відігравати саме правові форми впливу на свідомість і поведінку працівників органів та підрозділів внутрішніх справ.

Список літератури:

1. Теория государства и права. Учебник для юридических вузов и факультетов/Под ред. В.М.Корельского и В.Д.Перевалова. М., 1998. 2. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. К., 1999. 3. Скакун О.Ф., Подберезский Н.К. Теория права и государства: Учебник. Х., 1997. 4. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. Х., 1998. 5. Государственная служба: теория и организация. Курс лекций/Ред.кол.: Охотский Е.В., Игнатов В.Г., Литов Б.В. и др. Ростов-на-Дону, 1998. 6. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Х., 1998.

Надійшла до редколегії 17.01.2000

*Н.П. Матюхіна, канд. пед. наук, ст. наук. співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
кадрового забезпечення органів внутр. справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: ОСНОВНІ ПІДХОДИ

Нова соціально-економічна, політична та криміногенна ситуація, що склалася у суспільстві, значно ускладнила умови професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ, підвищила ступень професійного ризику. Це, у свою чергу, ще більш загострило проблему безпеки життєдіяльності працівників органів внутрішніх справ, розробки та застосування системи заходів, спрямованих на збереження їх здоров'я і життя.

Важко усунути фактор небезпеки із професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ, враховуючи її спрямованість на охорону правопорядку та боротьбу зі злочинністю, професійний ризик завжди був і є її складовим елементом. У цих умовах особливого значення набуває вивчення та аналіз сукупності причин, що зумовлюють небезпечність правоохоронної діяльності та можливі її наслідки для працівників органів внутрішніх справ і членів їх сімей, а також визначення можливостей суспільства, держави, певних інститутів щодо їх мінімізації, компенсації та корекції.